

Верховний
Суд

Мораторій та відшкодування шкоди в умовах війни: виклики та перспективи

Олег ВАСЬКОВСЬКИЙ,

секретар судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС ВС

XI Міжнародний судово-правовий форум, 14.07.2023, м. Київ

Верховний
Суд

Що таке мораторій?

Верховний
Суд

Мораторій від лат. moratorius — що уповільнює, відстрочує

У законодавстві України мораторій розуміється як тимчасове відстрочення виконання зобов'язань або заборона вчинення певних дій, що вводиться уповноваженим органом державної влади в певній частині або на всій території країни, для певної категорії або для всього населення країни з підстав, що прямо передбачені законом та пов'язані з настанням надзвичайних обставин.

У процесуальному сенсі під мораторієм можна розуміти призупинення реалізації певного процесуального права або виконання певного обов'язку (наприклад, заборону на відкриття провадження у справі про банкрутство можна розглядати як введення мораторію на вчинення цієї процесуальної дії у справі про банкрутство).

Верховний
Суд

мораторій & війна

Нормативне підґрунтя (1)

- Закон України від 02.09.2014 № 1669-VII «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» – *мораторій на виконання договірних зобов'язань і нарахування пені та штрафів на основну суму заборгованості за кредитними й іншими договірними зобов'язаннями*
- Закон України від 20.12.2016 № 1787-VII «Про внесення змін до деяких законів України щодо підприємств залізничного транспорту, майно яких розташоване на території проведення антитерористичної операції» – *мораторій на звернення стягнення на активи боржника за зобов'язаннями підприємств залізничного транспорту, майно яких розміщене на території проведення антитерористичної операції*

Нормативне підґрунтя (2)

- Закон України від 06.09.2012 № 5213-VI "Про деякі питання заборгованості підприємств оборонно-промислового комплексу - учасників Державного концерну "Укроборонпром» – *вирішення питань заборгованості*
- Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII «Про санкції» – *запровадження обмежувальних економічних та фінансових заходів*

Нормативне підґрунтя (3)

- Указ Президента України від 27.08.2014 № 691/2014, яким введено в дію рішення Ради національної безпеки та оборони України від 27.08.2014 «Про заходи щодо удосконалення державної військово-технічної політики» – *заборона експорту до рф товарів військового призначення та подвійного використання з метою їх військового кінцевого використання рф*
- Постанова КМУ від 03.03.2022 № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією російської федерації» – *мораторій на виконання грошових зобов'язань, кредитором яких є суб'єкт рф*

Постановою КМУ від 03.03.2022 № 187

установлено мораторій (заборону) на:

- виконання, у тому числі в примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань, кредиторами (стягувачами) за якими є рф або такі особи (далі – особи, пов'язані з державою-агресором) відповідно до зазначеного переліку;
- відчуження, передачу в заставу, будь-які інші дії, які мають чи можуть мати наслідком відчуження нерухомого майна, цінних паперів, корпоративних прав, транспортних засобів, повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання рф або особами, пов'язаними з державою-агресором, окрім зазначених винятків;
- відчуження, передачу в заставу, будь-які інші дії, які мають чи можуть мати наслідком відчуження нерухомого майна, цінних паперів, корпоративних прав, транспортних засобів, повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання на користь осіб, пов'язаних з державою-агресором, або рф, крім набуття ними права власності на такі об'єкти на підставі рішення суду або свідоцтва про право на спадщину.

Застосування судами постанови КМУ № 187

Кейс «НВП Смілянський електромеханічний завод» (справа № 925/1248/21)

У межах справи про банкрутство АТ НВП «Смілянський електромеханічний завод» надійшла заява від ТОВ «Представництво «Смілянський електромеханічний завод» (м. Москва) з грошовими вимогами до боржника на суму 18 147 851,79 грн.

Суд I інстанції, з висновками якого погодився суд II інстанції, залишив заяву без розгляду. Суди виходили з того, що з урахуванням положень статті 17 Конституції України, пп. 1 п. 1 постанови КМУ № 187 вимоги ТОВ "Представництво "НВП Смілянський електромеханічний завод" – юридичної особи, створеної та зареєстрованої відповідно до законодавства РФ, не можуть бути виконані та визнані з огляду на наявність мораторію (заборони) на їх виконання.

ВС постановою від 30.05.2023 судові рішення I та II інстанцій про залишення без розгляду заяви ТОВ «Представництво «Смілянський електромеханічний завод» (м. Москва) про визнання грошових вимог до боржника скасував і ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні заяви ТОВ «Представництво «Смілянський електромеханічний завод» (м. Москва).

ВС виснував:

- дія мораторію передбачає заборону на вчинення конкретно визначеного переліку дій між учасниками правовідносин, встановлює певний правовий режим для цих правовідносин і впливає на перебіг грошових та інших зобов'язань. З моменту запровадження зазначеного мораторію суб'єктивне право осіб – кредиторів (стягувачів), перелік яких наведений у постанові КМУ № 187, зазнає обмежень у можливості реалізувати ними право вимоги до зобов'язаної сторони, у тому числі шляхом звернення за судовим захистом.
- установлений в пп. 1 п. 1 постанови КМУ № 187 мораторій (заборона) на виконання грошових та інших зобов'язань, кредиторами (стягувачами) за якими є юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства рф, у співвідношенні з положеннями КУзПБ щодо правил і наслідків звернення та визнання грошових вимог кредитора до боржника у справі про банкрутство **унеможливорює визнання за правилами КУзПБ грошових вимог тих кредиторів, які є особами, визначеними у постанові КМУ № 187**, зокрема юридичними особами, створеними та зареєстрованими відповідно до законодавства російської федерації, яким є ТОВ.

Кейс «Київський картонно-паперовий комбінат»

ТПТК «Кераміст» звернулося з позовом до ПрАТ "Київський картонно-паперовий комбінат» про стягнення 331 652,52 грн заборгованості за договором поставки.

! Кінцевим бенефіціарним власником позивача і його уповноваженою особою є громадянин України, якому належить 98 % статутного капіталу і стосовно якого Указом Президента України від 19.10.2022 № 726/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 жовтня 2022 року «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)».

Апеляційний суд дійшов висновку, що за приписами зазначеного Указу, ст. 1, п. 30 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», пп. 1 п. 1 постанови КМУ № 187, **враховуючи встановлений мораторій, наявні правові підстави для обмеження права позивача на отримання коштів від відповідача**, у зв'язку з чим в позові відмовив.

Постанова ПАГС від 27.04.2023 у справі № 911/2105/22, ухвалою ВС від 14.06.2023 відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою позивача

Кейс «Альфа-Лізинг Україна»

Суд розглянув справу за заявою ТОВ «Альфа-Лізинг Україна» до Української державної корпорації по транспортному будівництву «Укртрансбуд» про відкриття провадження у справі про банкрутство.

Відмовляючи у відкритті провадження у справі про банкрутство, суди виходили з такого:

УДКПТБ "Укртрансбуд" позбавлене можливості виконати свої зобов'язання перед ТОВ "Альфа-Лізинг Україна" з огляду на законодавчу заборону (мораторій), встановлену постановою КМУ № 187;

з огляду на існування суперечностей між ініціюючим кредитором та боржником з приводу їх прав та обов'язків, а саме законодавчої заборони (мораторію) на виконання, у тому числі в примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань на користь ТОВ "Альфа-Лізинг Україна", заява ініціюючого кредитора не відповідає змісту визначених ст. 34 КУзПБ вимог, а між сторонами існує спір про право, що є підставою для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство.

Постанова ПАГС від 01.03.2023 у справі № 910/8991/21

Справа № 910/19191/21

за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Успішна Команда «Російська Сталь» (резидент рф) до Товариства з обмеженою відповідальністю «Марбо Україна» про стягнення заборгованості за договором купівлі-продажу від 24.04.2020.

Суд I інстанції:

- визнав позовні вимоги обґрунтованими, документально підтвердженими та такими, що підлягають задоволенню в повному обсязі;
- урахувавши повний збіг характеристик юридичної особи позивача як особи, пов'язаної з державою-агресором, постанову КМУ № 187, відстрочив виконання рішення до прийняття та набрання чинності законом України щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором.

Рішення Господарського суду міста Києва від 07.07.2022

Проблемні питання застосування постанови КМУ № 187

- Застосовувати мораторій і відмовляти в позові / застосовувати мораторій, задовольняти позов і відстрочувати виконання рішення суду / задовольняти позов, а мораторій застосовувати на стадії примусового виконання рішення суду
- Застосування мораторію щодо розрахунків за договорами, якщо контрагент/товар є пов'язаною з країною-агресором особою (можливість виконання зобов'язання / здійснення розрахунків / зарахування коштів на рахунок особи, яка є резидентом України)
- Доказування, що контрагент є пов'язаною з країною-агресором особою (самостійно учасниками розгляду справи під час подання відзивів, пояснень, заперечень / за ініціативою суду на підставі даних, наведених в ЄДРПОУ, або іншої інформації, наявної в матеріалах справи / питання посвідок)

II. Відшкодування шкоди/збитків, завданих збройною агресією рф. Позови до рф

Проблемні питання:

- можливість розгляду позовів до рф у господарському процесі;
- хто є відповідачем за позовами про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією рф. Визначення належного відповідача (приклади: позови подаються до рф, до рф в особі Мін'юсту рф, рф в особі посольства рф);
- ігнорування судового імунітету рф під час розгляду справи;
- питання, пов'язані з їх розглядом (належне повідомлення судом про час і місце розгляду справи (оприлюднити на офіційному сайті судової влади України / зобов'язати здійснити позивача));
- виконання рішення про задоволення позовів до рф про відшкодування шкоди.

Позов боржника до рф в межах справи про банкрутство (справа № 908/1100/22(908/2455/22))

Фермерське господарство «СЮ ЖНИВА» звернулося до ГС Запорізької області з позовом до держави рф в особі Мін'юсту рф про відшкодування майнової шкоди у сумі 3 812 140 896,11 грн, що еквівалентно 130 307 773,95 доларів США.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що внаслідок збройної агресії рф проти України, тимчасової окупації, оточення та протиправних дій на території Запорізької та Херсонської областей, а саме викрадення військовими держави-агресора зі складських приміщень і зернотоків та знищення врожаю зернових, позивач зазнав збитків у заявленому розмірі.

Рішенням ГС Запорізької області від 02.02.2023 позов задоволено в повному обсязі.
На виконання рішення суду було видано наказ.

Верховний
Суд

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!